

Innspill fra Foreningen !les:

Om kunstens og kulturens kraft i hverdagsintegreringen

Foreningen !les takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med å skape et inkluderende kulturliv.

Vi mener både tilgang på litteratur, og god formidling av denne er svært viktig for hverdagsintegreringen. En minoritetsbefolkning som leser det samme som majoritetsbefolkningen har større sannsynlighet til å delta i fellesskapet. Lesing styrker også språkkompetansen og språkfølelsen, og ved å legge til rette for lystlesing vil svært mange oppnå forbedret språk- og lesekompetanse som en bonus.

Foreningen !les har arbeidet med nasjonale lesekampanjer siden 1997, og har erfaring både fra skolen og fra kampanjearbeid rettet mot hele befolkningen og mot utvalgte grupper. Det tette samarbeidet med bokbransjen og med lærere og bibliotekarer over hele landet, gir oss en posisjon der vi kan nå ut til svært mange med relativt små ressurser.

I arbeidet med å styrke hverdagsintegreringen har vi forslag om 4 større tiltak:

- Nasjonalt leseår, knyttet til at Norge skal være hovedland under Frankfurt
- Bokstart – Språk fra første stund, et tiltak rettet mot barn under ett år og deres foreldre
- Lesetiltak for hele skoleløpet, alle elever må få mulighet til å delta på en leseaksjon
- Nordisk mesterskap i Poesislam i 2017 under litteraturfestivalen på Lillehammer

Om Foreningen !les og våre erfaringer

Foreningen !les er en ideell organisasjon som jobber for å gi barn og ungdom tilgang på litteratur og gode leseopplevelser. I 2016 vil over 250 000 barn og ungdom, og cirka 5 000 lærere og bibliotekarer, være påmeldt minst en av våre aktiviteter.

En samlet litteraturbransje står bak foreningen som ble opprettet i 1997. Alle tiltakene til Foreningen !les er gratis og nasjonale. I 2016/17 vil vi ha aksjoner med både skjønnlitteratur og sakprosa. Opplegg og materiell er tilrettelagt slik at alle skal kunne delta og utvikle seg som leser på sitt nivå. Dette har vist seg å særlig ha betydning for utsatte grupper, og bidrar til å integrere elever med annet morsmål eller har foreldre som ikke er vokst opp i en norsk kulturtradisjon.

I tillegg til erfaring med lesetiltak i skolen siden 1997, har Foreningen !les også lang erfaring med tiltak og aksjoner på andre arenaer.

Gjennom de nasjonale kampanjene *Les for meg, pappa!*, *Idrett og lesing* og *Hat trick – fotball, litteratur og formidling* har vi i Foreningen !les opparbeidet oss bred erfaring med å utvikle prosjekter der litteratur formidles til grupper som selv antar at de er ikke-lesere, men som opplever stor glede ved å møte litteratur på sine egne arenaer. Kampanjene har vært utformet i samarbeid med bibliotekarer, og hovedarbeidet har blitt gjennomført i regi av folkebibliotekene eller andre lokale aktører, som for eksempel trenere. Gjennom å få være en del av nasjonal kampanje har bibliotekarene fått anledning til å gjøre det de selv er best på: være ute og formidle, samtidig som de har blitt utfordret til å oppsøke nye og andre arenaer enn det de kjenner fra før.

Eksisterende tiltak i skolen:

Foreningen !les har i 2016 tiltak der om lag 250 000 elever deltar på en eller flere aksjoner i vår regi. Målet med aksjonene er å vekke interesse for den frivillige lesingen gjennom god litteratur og kritisk tenkning.

Ingen av aksjonene er skilt ut med særskilte tiltak for minoritetsspråklige, men det er lagt stor vekt på å gjøre aksjonene tilgjengelige for alle i klassen, også de som er svake lesere eller har et annet morsmål. Det er lagt stor vekt på at tekstene og bøkene ikke bare skal leses av den enkelte, men også diskuteres i fellesskapet i klasserommet. Slik får både de minoritetsspråklige elevene kommet til orde med sine synspunkt og de får også lyttet til klassefellesskapets forståelse.

For å oppnå at alle deltar i prosessen benytter vi oss av nettsider med mulighet til å justere skrift, tilgang på lydfiler av alle tekstutdrag og omfattende lærerveiledning. I lærerveiledningene vektlegger vi prosessorientert lesing, litterære samtaler og bruk av modelltekster. Dette har som mål å heve klassens samlede literacy-kompetanse og styrke fellesskapet.

I 2016 har vi utvidet målgruppen til også å gjelde foreldre til barna som går i 1. og 2. klasse på barneskolen, der disse får med seg en egen brosjyre om lesing og hvorfor og hvordan gjennomføre høytlesing på hjemmebane. Her har vi også tips og råd om gode bøker å lese høyt for barna. Dette tror vi er et tiltak som særlig er viktig for de som har liten selvtillit på lesing.

I 2016 har vi følgende tiltak i skolen:

1. og 2. trinn – Leseskogen, www.leseskogen.no

Barn, foreldre og lærere skal inspireres til høytlesning, få tips om gode bøker og mulighet til å anbefale gode bøker videre. Alle klasser som deltar får tildelt en bruker på siden, plakat, klistremerker, bokmerker og hefte med informasjon til foreldre.

Sendes ut til 20 500 elever, ca. 1 100 klasser

6. trinn – Bokslukerprisen, www.bokslukerprisen.no

I løpet av 10 uker skal 25 000 sjetteklassinger i hele landet lese og vurdere 10 utdrag fra nye norske barnebøker skrevet for aldersgruppen. Til aksjonen hører en antologi, nettside med lydfiler, bonusspor og lærerveiledning. Bokslukerprisen deles ut i april 2017.

Sendes ut til 25 000 elever, om lag 1 100 klasser

Ungdomsskolen - tXt-aksjonen, www.txt.no

13 utdrag fra nye norske og oversatte ungdomsbøker skal inspirere og engasjere ungdommene. Tekstene leses og vurderes fra skolestart høsten 2016, og det vil være flere konkurranser ut over høsten. Til aksjonen hører en antologi, nettside med lydfiler og lærerveiledning.

Sendes ut til 120 000 elever, om lag 4 000 klasser

Videregående skole - Rein tekst-aksjonen, www.foreningenles.no/reintekst

14 utdrag fra ny samtidslitteratur, norsk og oversatt, som skal gi elevene i videregående skole lyst til å lese mer. Tekstene i Rein tekst-antologien leses og vurderes fra skolestart høsten 2016. På nettsiden ligger elektroniske utdrag, lydfiler og lærerveiledning.

Sendes ut til 35 000 elever, om lag 1 100 klasser

[...] har noen blitt oppriktig overrasket over at de faktisk forstod og hadde utbytte av en bok på nynorsk; det gav dem mestringsfølelse. Boken førte til at elevene opplevde spenning av en helt annen type enn i de typiske "Kaldt blod"- og "Marg og bein"-bøkene

Lærer, mottaksklasse 6. trinn, Lakkegata skole

Forslag til nye tiltak

Foreningen !les har følgende forslag til tiltak for å styrke hverdagsintegreringen:

- Nasjonalt leseår, knyttet til at Norge skal være hovedland under Frankfurt
- Bokstart – Språk fra første stund, et tiltak rettet mot barn under ett år og deres foreldre
- Lesetiltak for hele skoleløpet, alle elever må få mulighet til å delta på en leseaksjon
- Nordisk mesterskap i Poesislam i 2017 arrangert under litteraturfestivalen på Lillhammer

Nasjonalt Leseår

Et nasjonalt Leseår vil være hverdagsintegrering i praksis gjennom et helt år. I 2019 er Norge hovedland på bokmessen i Frankfurt og vi ønsker å benytte anledningen til å synliggjøre og mobilisere befolkningens lesing ved gjennomføringen av et nasjonalt Leseår. Enten i 2018 som et bevisstgjøringstiltak i forkant av bokmessen, eller i 2019, med fullt fokus og aktivitet fra januar til et naturlig høydepunkt i Frankfurt. Foreningen !les er i dialog med NORLA om tiltak knyttet til bokmessen.

Vi ser for oss at Leseåret vil få tre flaggskip-kampanjer:

Jeg leser – synliggjøre lesende rollemodeller fra alle samfunnslag og profesjoner

Vise frem lesende nordmenn med alle våre etniske bakgrunner. Kampanjen skal løfte frem lesere og sette fokus på verdien av å lese.

Intranett-antologi – til alle arbeidsplasser

Et bredt utvalg av tekstutdrag fra ulike sjangre til ulike målgrupper blir sendt påmeldte bedrifter hver fredag gjennom hele leseåret for publisering på intranettet. En så omfattende felles nasjonal aktivitet vil kunne bidra til litterære samtaler på tvers av yrkesgrupper og etnisk bakgrunn.

Skulpturskap Norge - synliggjøre Norge som en lesende kulturnasjon Alle fylkene vil få et litterært landemerke i form av individuelle bokskap laget av norske kunstnere og designere. Bokskapene skal være synlige og stå lett tilgjengelig i det offentlige rom. Folk flest kan sette fra seg en bok de har lest, og finne en ny og ta med seg hjem. Vi ønsker å synliggjøre og øke tilgjengeligheten av litteratur der folk ferdes, å øke statusen til lystlesningen og å bevisstgjøre befolkningen som lesere. Åpninger av hvert Skulpturskap vil skje som en nitten måneder lang litterær stafett gjennom Norge, med en avsluttende åpning i oktober 2019, direktesendt på den norske standen på Bokmessen i Frankfurt. Skulpturskapene vil være en svært synlig del av leseåret og vil fortsette å leve når året er ferdig.

Arbeidet med et så stort og omfattende prosjekt må nødvendigvis starte i god tid før leseåret hvis man skal klare å ferdigstille i tide.

Se også utfyllende notat vedlagt.

Lesetiltak i hele skoleløpet

For 3., 4. og 5. trinn finnes det i dag ikke nasjonale lesekampanjer der det er mulig å melde på klassene. For 6. og 7. trinn er antallet mulige påmeldte begrenset, og for ungdomstrinnet ligger satsingen på sakprosa an til å falle helt bort.

Å sikre disse trinnene mulighet til å delta på en nasjonal lesekampanje som legger til rette for fritidslesing, litterære samtaler og kritisk lesing, mener vi vil styrke hverdagsintegrasjonen. Når alle elevene i en klasse leser de samme utdragene og diskuterer disse, styrker det både den felles forståelsen av samfunnet, og legger til rette for å forstå ulike syn på verden. Det gir også økt språk- og lesekompetanse hos den enkelte. Alle lesekampanjene vil ha nettsider og lærermateriell laget for å inkludere alle elevene i klassen.

I skoleåret 2016/2017 får alle elever påmeldt på Leseskogen (20 500 elever i 1. og 2. klasse) med en folder hjem til foreldrene om verdien av å lese, og hvordan og hvorfor gjennomføre høytlesing hjemme.

Foreningen Iles ønsker å utvide informasjonen til foreldre om lesingens verdi til å gjelde alle skoleaksjonene våre, slik at alle foreldre med elever i skolen får økt sin forståelse av verdien av å lystlesing. I mange minoritetsgrupper er utdanning høyt prioritert og svært mange tar høyere utdanning. For disse gruppene er lystlesing og lesing for egen interesse svært nyttig, men vi vet at bevisstheten hos foreldrene om dette ofte er lav. Tilsvarende vet vi at minoritetspråklige som selv har lav utdanning og liten selvtilitt i norsk, synes det er vanskelig å legge til rette for lesing.

Vi ønsker også å tilby heftet i oversatt versjon på flere språk, slik at skolene selv kan skrive dem ut og sende med elever hjem der foreldrene snakker dårlig norsk. Dette heftet vil også inneholde grunnleggende informasjon om bruk og tilgjengelighet av biblioteket.

Bokstart – språk fra første stund

Bokstart har som mål å gi barn og foreldre et lesende fellesskap, styrke språkopplæringen fra tidlig alder og gi foreldre et positivt møte med sitt lokale bibliotek og helsestasjon. Gjennom å gi barn og deres foreldre en bokgave i løpet av første leveår ønsker vi å legge til rette for et godt og livslangt forhold til språket og litteraturen.

Tiltaket er inspirert av Bookstart, etablert i England i 1992 og som årlig gjennomføres av rundt 30 nasjoner på verdensbasis. Den europeiske sammenslutningen av leseorganisasjoner EURead har i 2016 Bookstart som et eget satsningsområde, og vil bistå tett i en eventuell norsk etablering.

Se også utfyllende notat vedlagt.

Nordisk finale i poesislam

Foreningen Iles har stått som arrangør av NM i poesislam siden 2005. Poesislam er en konkurranse hvor deltakerne framfører egne tekster. Den befinner seg i krysningspunktet mellom diktopplesning, standup og spoken word. Deltakerne bedømmes både på bakgrunn av teksten de fremfører og måten de fremfører den på.

Poesislam har vist seg å være en arena som er svært inkluderende. Det er en arena der nye stemmer får prøve ut en annen litterær form, samtidig som flere av de som har vært med lenge fortsatt er med å holde tradisjonen i gang. Særlig i de større byene har vi også sett at svært mange med minoritetsbakgrunn opplever at dette er en arena for dem.

Ved å løfte denne subkulturen inn i de etablerte litterære foraene, som Litteraturfestivalen på Lillehammer, opplever deltagerne at deres stemme blir hørt. Samtidig blir et bredere publikum oppmerksom på dem, og flere opplever i etterkant av slike opptredener å bli booket inn til andre arrangementer. De senere årene har vi på denne litteraturfestivalen løftet fram sterke norske stemmer.

For 2017 er vi i dialog med Litteraturfestivalen på Lillehammer om å få til et Nordisk mesterskap i løpet av festivalen. Det vil være første gang det nordiske mesterskapet blir avholdt i Norge. Ved å avholde det nordiske mesterskapet i Norge, vil vi både styrke det nordiske samarbeidet, styrke det eksisterende miljøet i Norge og øke synligheten til denne uttrykksformen.

NASJONALT LESEÅR

Tre flaggskipkampanjer

LITTERATURSKULPTURER NORGE

Foreningen !les ønsker å synliggjøre Norge som en lesende kulturnasjon. Alle fylkene vil få et litterært landemerke i form av individuelle bokskap laget av norske kunstnere og designere. Bokskapene skal være synlige og stå lett tilgjengelig i det offentlige rom. Folk flest kan sette fra seg en bok de har lest, og finne en ny og ta med seg hjem. Vi ønsker å synliggjøre og øke tilgjengeligheten av litteratur der folk ferdes, å øke statusen til lystlesningen og å bevisstgjøre befolkningen som lesere. Nitten åpninger i løpet av nitten måneder vil markere en litterær stafett gjennom Norge.

Foreningen !les ønsker at hvert fylke skal få sitt eget bokskap plassert i bybildet der folk ferdes. Det kan være på Torgallmenningen i Bergen, utenfor en offentlig svømmehall, eller på kollektivknutepunkter som f. eks Nationaltheatret i Oslo. Bokskapene vil fungere som et lavterskel tilbud for befolkningen til å kunne skaffe seg en bok å lese. Meningen er at man kan sette fra seg bøker man ikke lenger leser, og ta med seg titler man har lyst til å lese

Foreningen !les ønsker at alle bokskapene skal bli unike og vise en bredde i visuell uttrykksform. Vi ønsker å samarbeide med norske kunstnere og designere som vil få i oppdrag å utforme hvert sitt unike skap. Det vil bli utlyst fylkesvise konkurranser, der kunstnere og designere tilknyttet de respektive fylkene kan sende inn forslag. En jury med en felles grunnstamme, men supplert med ulike fylkesrepresentanter, vil få i oppgave å kåre en vinner i hvert fylke. Målet er å vise frem en kunstnerisk variasjon og bredde samtidig som man ser på helheten og ivaretar den funksjonelle rollen bokskapene skal ha.

Skapene må tåle å stå utendørs med den værbelastningen det medfører. Det er et mål at bokskapene i seg selv skal få så mye oppmerksomhet at de vil bli et yndet mål å oppsøke. Bokskapene skal tilføre noe til sine omgivelser, skape oppmerksomhet og bli en naturlig møteplass og et sted folk vil oppsøke. Hvert bokskap vil i tillegg knyttes opp til forfatterskap, nålevende og døde, på det stedet de blir plassert. Vi vil jobbe for å få H.K.H. Kronprinsesse Mette Marit til å være *Litteraturskulpturer Norges* høye beskytter.

Hvor skapet skal stå

Alle fylker/kommuner vil bli oppfordret til å søke om å få et bokskap plassert hos seg. På den måten vil vi sikre at det er noen i hvert fylke som føler et spesielt eierskap til bokskapene. En naturlig samarbeidspartner vil være folkebiblioteket i den byen bokskapene står plassert. Hvert av bokskapene kan også få en eller flere gudfedre eller gudmødre som kan være personer eller institusjoner som brenner ekstra for lesing og litteratur.

JEG LESER

En nasjonal lesekampanje

En nasjonal lesekampanje som har som formål å øke statusen til lystlesningen og bevisstgjøre befolkningen som lesere. Vi ønsker å synliggjøre lesende rollemodeller i hele samfunnet for alle målgrupper. Kampanjens hovedmål er å løfte frem lesere og å sette fokus på verdien av å lese.

Gode rollemodeller påvirker ikke bare holdninger til barn og unge, men også voksne lar seg påvirke. Det er ikke uten grunn at Tine bruker norske idrettsutøvere til å reklamere for melk på melkekartongene sine. Vi vet at gode rollemodeller kan inspirere flere til å lese mer. Gode rollemodeller viser et mangfold av det samfunnet vi lever i og vi ønsker å vise frem denne bredden. En rollemodell er ikke nødvendigvis bare en kjendis. For mange vil det å se foreldre, en kul fetter, eller den tøffe jenta i klassen over lese være vel så viktig. Men for å synliggjøre kampanjen er det selvfølgelig viktig å få med de menneskene som mange ser opp til og beundrer.

Rollemodellene skal være synlige leseambassadører for kampanjen. Vi vil ta direkte kontakt med kjente personligheter fra et bredt spekter av samfunnet. I tillegg til bilder, videosnutter og korte tekster som vil bli publisert på våre hjemmesider og i sosiale medier, vil vi også benytte oss av disse leseambassadørene i kampanjemateriell som vil bli distribuert til bibliotek og skoler og gjerne som avisannonser for å synliggjøre kampanjen bredest mulig. Målet er å nå bredt ut nasjonalt gjennom gratis kanaler og samarbeidspartnere. Vi vil også jobbe direkte med media med innsalg av profilerte leseambassadører direkte knyttet opp mot merkedager i løpet av kampanjeåret. På lengre sikt ønsker vi å få til en mer kommersiell spredning av kampanjen.

Leseambassadørene vil bli oppfordret til å gi stafettpinnen videre, og utfordre nye personer til å være leseambassadører. Slik vil vi motta enda flere historier fra lesende rollemodeller som vi kan publisere på nett og i sosiale medier. Foreningen !les vil følge opp de enkelte leseambassadørene, og sørge for at det i løpet av kampanjeperioden vil bli synliggjort lesende rollemodeller med ulike posisjoner i samfunnet, innenfor politikk, kultur, media og idrett osv og med ulike etniske bakgrunner. Tidlig i prosjektet vil vi lage en oversikt over hvilke leseambassadører vi ønsker når, for eksempel fotballspillere ved store fotballarrangementer, skolepolitikere ved skolestart og så videre. Foreningen !les har også god erfaring med at forfattere, politikere og andre offentlige personer selv bidrar til å spre budskapet dersom de selv er omtalt, og vi oppnår på den måten ytterligere spredning av kampanjen.

Bruk av sosiale medier vil få en betydelig rolle i denne kampanjen. Får å nå ut til flest mulig og å synliggjøre flest mulig lesende rollemodeller, vil det være mulig å bruke Instagram, twitter og Facebook aktivt til å legge ut bøkene man leser under emneknaggen #jegleser og tagget til stedet man bor.

TEKST I ARBEID

En kampanje rettet mot arbeidstakere

Foreningen !les ønsker å formidle litteraturen der folk flest befinner seg. En kampanje på arbeidsplassen vil derfor kunne treffe gjennomsnittet i befolkningen. Forskning viser at foreldre og spesielt fedre er de lesende rollemodellene som barn og unge ser mest opp til. Vi ønsker å gi denne store målgruppen tilgang på ulike typer tekster der de er, gjennom en Intranett-antologi.

Hver fredag gjennom hele leseåret vil arbeidsplasser som melder seg på, motta et bokutdrag som de publiserer på Intranettet sitt. Vi vil velge utdrag fra et bredt spekter innenfor litteraturen. For barn, ungdom og voksne, billedbøker, tegneserier, sakprosa og skjønnlitteratur, norsk og oversatt, tekster på bokmål og nynorsk. På den måten er det ikke nødvendigvis slik at alt er like relevant for alle, men i og med den lange aksjonsperioden vil alle bli eksponert for en rekke utdrag de vil kunne ha glede av. Barnebokutdragene kan leses høyt hjemme for egne barn, veldig mange ungdomsbokutdrag passer godt til voksne, men kan også formidles videre til tenåringer i familien.

Omfanget av denne kampanjen vil ha positive ringvirkninger på folks forhold til litteratur og lesing. Ikke bare vil de som deltar fremstå som positive rollemodeller for familie, venner og lokalsamfunn, men det vil også kunne endre holdninger til lesing. Mange har et anstrengt forhold til lesing, og vil naturlig være skeptiske til et slikt tilbud, men det vil alltid være noen på en arbeidsplass som vil la seg begeistre og som kan stå frem som lesende rollemodeller og kunne påvirke andres holdninger. Formidling av et bredt utvalg av tekster over 52 uker, vil i tillegg gjøre at kampanjen setter seg i bedriften og på sikt føre til at flere oppsøker litteratur på fritiden. En så bred formidling og lett tilgang på ulik litteratur, vil kunne føre til økt utlån på bibliotek og økt boksalg.

At hele bedriften får det samme tilbudet vil kunne viske ut noen skiller mellom topp og bunn. Hvis hele arbeidsplassen deltar på kampanjen fører det til at man har et felles referansepunkt å forholde seg til. I den ytterste konsekvens kunne man sett for seg at renholdsarbeideren har en litterær samtale med administrerende direktør. Økt tilgang på tekster vil nødvendigvis føre til flere litterære samtaler. Noen vil kanskje bli så inspirert at de lager lesesirkler på arbeidsplassen.

BOKSTART

– Språk fra første stund

Bokstart har som mål å gi barn og foreldre et lesende fellesskap, styrke språkopplæringen fra tidlig alder og gi foreldre et positivt møte med sitt lokale bibliotek og helsestasjon. Gjennom å gi barn og deres foreldre en bokgave i løpet av første leveår ønsker vi å legge til rette for et godt og livslangt forhold til språket og litteraturen.

Tiltaket er inspirert av Bookstart, etablert i England i 1992 og som årlig gjennomføres av rundt 30 nasjoner på verdensbasis. Den europeiske sammenslutningen av leseorganisasjoner EURead har i 2016 Bookstart som et eget satsningsområde, og vil bistå tett i en eventuell norsk etablering.

Forskning

Barns personlige, sosiale, kognitive og språklige kompetanse etableres tidlig i livet og spiller en stor rolle for senere utdannelses- og jobbmuligheter¹. Forskning viser at allerede ved 12-månedersalder er det store individuelle språklige forskjeller hos danske barn², forskjellene er enda mer markante i 3-årsalderen³. Så tidlig som fra 16-månedersalderen kan ordforrådets størrelse forutsi forskjeller i lesekompetanser 10 år senere når barna går i 6. klasse⁴. Tidlig språkkompetanse er derfor et viktig fundament for senere læring.

De som spiller den aller største rollen for barnas utvikling er barnets egne foreldre. Foreldrenes atferd over for barnet i de første leveårene er avgjørende for barnets utvikling og læring. Uansett om foreldrene er bevisste sin rolle eller ikke, skaper de både direkte og indirekte et naturlig læringsmiljø i hjemmet, i og med at de er sammen med barnet mange timer hver dag. Men ikke alle foreldre har de samme forutsetninger for å skape et sosialt understøttende og språklig rikt læringsmiljø i hjemmet. Undersøkelser viser at danske barn med foreldre som ikke har noen utdanning utover folkeskolen, har allerede ved starten av barnehagen en seks ganger høyere risiko for å være språklig forsinket ved skolestart sammenlignet med barn med foreldre med en lang eller middels utdanning. Videre har barn med foreldre som har en ikke-vestlig bakgrunn, en 14 ganger større risiko for å ha danskspråklige utfordringer ved skolestart enn barn med foreldre som har en lang eller middels utdanning⁵.

Forskning tyder på at høyt utdannede foreldre gir en god språkmodell og involverer barnet aktivt i varierende interaktive og følelsesmessig hjelpende kommunikasjonssituasjoner. Det styrker ikke bare barnets språklige ferdigheter, men også en lang rekke kommuniserende kompetanser, som f. eks å kjenne regler for samtaler og å ha kjennskap til forskjellige

¹ La Paro & Pianta, 2000

² Bleses et al., 2008

³ Bleses, Højen, Jørgensen, Jensen, & Vach, 2010

⁴ Bleses, Makransky, Dale, Højen, Aktürk Ari & Vach, under revision

⁵ Bleses, Højen et al., 2010

kommuniserende genrer, som også er en forutsetning for å bli en god språkbruker. Denne kompetansen er viktig for barnets generelle sosiale, språklige og følelsesmessige utvikling. Barn med denne kompetansen er også bedre rustet til skolens læringskrav, bl.a. fordi disse foreldrene klarer å skape et likeverdig forhold mellom voksen og barn, f. eks ved å engasjere barnet i samtaler, som er mer interaktive, men også ved å stille krav til barna. Disse foreldrene bruker i mindre grad monologiske kommandoer, og når de gjør det følger det ofte med en forklaring. Disse barna blir derfor også bedre til å oppsummere informasjon, fokusere på detaljer, til å forklare og sette ord på deres tanker og følelser, noe som understøtter læringen og hjelper barna i deres relasjoner til andre barn og voksne⁶.

På bakgrunn av disse funnene har forskningen vært opptatt av å finne ut om og hvordan foreldre kan støttes i å tilby deres barn et mere hjelpende og stimulerende læringsmiljø. Mye litteratur har dokumentert at noen former for foreldrebaserte programmer hjelper foreldrene og har positive effekter for barns språk⁷. Et eksempel på en av de aktivitetene som er grundigst undersøkt, og som har vist seg å øke barns språklige kompetanser, er lesning med barn, særlig dialogisk lesning. Dialogisk lesning, hvis det gjennomføres etter hensikten, inneholder nemlig elementer av alle faktorene nevnt ovenfor. Bøker kan også både stimulere nysgjerrighet og kreativitet, og generelt styrke barnets kjennskap til omverden.

*Bookstart*⁸ er et eksempel på et tiltak som bygger på forskningen i dialogisk lesning og dens betydning for tidlig språktilegnelse. Systematisk forskning av tiltaket dokumenterer en effekt på forskjellige aspekter av læringsmiljøet i hjemmet og på barns språk- og senere lesekompetanser.

Amerikanske forskere har også slått fast at å lese for små barn fører til hjerneaktivitet som støtter utviklingen av barnas egne leseferdigheter. Å bli lest for som liten har en merkbar og målbar effekt på hvordan barnets hjerne bearbeider historier og forbedrer språkforståelsen.⁹

Gjennomføring

Den norske varianten av Bookstart skal møte foreldre via helsestasjoner, der de skal få en bokpakke tilpasset målgruppen og med ekstra materiell til foreldre. I tillegg til en eller to bøker vil gaven inneholde utfyllende informasjon om hvorfor og hvordan lage gode lesestunder, et informasjonshefte om språk og lesing, fingerdukker og regleark. For de med et annet morsmål vil materialet være tilgjengelig i oversatt versjon. Alle som har mottatt en bokgave vil bli fulgt opp av sitt lokale bibliotek i etterkant. Foreldrene må dra til biblioteket for å få del to av gaven, lånekort og gode boktips. Det vil også være en aktiv nettside med ressurser til foreldrene

Bokstartformidlere (gjerne bibliotekarer) og helsesøstre vil bli skolert i å formidle kunnskap til foreldrene om språkets betydning og om gode samtale- og lesestrategier, og det vil bli utviklet læringsunderstøttende materiell til foreldrene.

⁶ Durham, Farkas, Hammer, Tomblin, & Catts, 2007

⁷ f. eks McGroder & Hyra, 2009

⁸ <http://www.bookstart.org.uk>

⁹ John Hutton ved Cincinnati Children's Hospital Medical Center

Bokpakkene, støttemateriell og nettressurser skal gi helsearbeidere konkrete verktøy de kan bruke i møte med foreldre for at de skal kunne dele lesestunden med barna sine på en god måte. Ved at oppfølgingen skjer av det lokale biblioteket vil alle foreldre tidlig bli introdusert for en sentral kulturinstitusjon og en av våre viktigste integreringsarenaer.

Ved å jobbe målrettet mot foreldre med små barn for å fremme verdien av høytlesing og øke tilgjengeligheten av litteratur, vil Bokstart kunne bidra til å etablere en plattform for utvikling av leseferdigheter, lese lyst og generelt styrke språkfølelsen i et livslangt perspektiv. Prosjektet skal gjøre god litteratur tilgjengelig og styrke foreldres selvtillit i henhold til å lese med barna sine. Tiltaket skal vise hvordan lesestunden er morsom, hyggelig, og et bidrag til et felles språk. Når barna er så små handler lesestunden om langt mer enn ren høytlesning – den er i stor grad en samtale rundt boka og legger til rette for et språkfelleskap mellom foreldre og barn.

Ved å samarbeide med helsestasjoner vil vi gi en lik start til alle og sørge for at alle nye familier, både ressurssterke og ressurssvake benytter seg av dem. Erfaringen fra England viser at dette er et godt integrerings- og språklig tiltak. Dette prosjektet vil åpne bibliotekverden for alle og gi dem et godt grunnlag for språkstimulering og positivt samvær i familien.

Pilot

Til å begynne med ønsker Foreningen !les å etablere et forsøksprosjekt i utvalgte kommuner og er i dialog med ulike kandidater nå.

Foreningen !les har lang erfaring med å gjennomføre store, nasjonale leseaksjoner. Dette er erfaringer som vi vil ta med oss inn i dette prosjektet. De 37 medlemsorganisasjonene til foreningen representerer hele bredden av bokbransjen og sikrer enn tett og god dialog med viktige samarbeidspartnere som forlag, forfattere og bibliotek.

Foreningen !les vil samarbeide tett med kommunene ved etableringen av en pilot. Det er vesentlig at de lokale helsesøstre får være med å påvirke prosjektet, slik at prosjektet er godt tilpasset det helsefaglige perspektivet, og har en utforming som gjør at helsesøstre føler seg komfortable og kompetente i sin rolle som de som deler ut bokgavene. Målet er å få på plass en pilot allerede våren 2017. Etter en grundig evaluering og videreutvikling av denne, ønsker vi et utvidet tilbud i flere større byer i 2017, før det hele tilbys på nasjonalt nivå i 2018.

For å sikre det faglige innholdet vil Foreningen !les samarbeide tett med eksperter på språkstimulering og litteratur for barn, i tillegg til å benytte oss av den erfaring vi har opparbeidet gjennom flere år. Vi vil få på plass en ressursgruppe med helsesøstre og bibliotekarer som vil komme med innspill og teste ut materiell før det blir produsert og distribuert, for å sikre at vi lager materiell som vil fungere i praksis.

I dag finnes det noen lignende lokale prosjekter som vi vil samarbeide med og hente erfaringer fra. Eksempler på dette er Nedre Eiker bibliotek som i samarbeid med sin lokale helsestasjon og kommune deler ut gavebrev ved ettårskontrollen på helsestasjonen.

